

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ І РІВНЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПЕРІОД РАННЬОЇ ЮНОСТІ

Каменська Н.Л., кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психології розвитку

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Україна

Актуальність дослідження цієї проблеми пов'язана з тим, що психологічні дослідження вказують, що соціальний інтелект має велике значення для соціальної адаптації молодого людини в сучасному суспільстві, сприяє правильному вибору майбутньої професії.

Соціальний інтелект досить складне і широке поняття, яке не має єдиного трактування. Різноманітність підходів до вивчення соціального інтелекту демонструє неоднозначність його структури. Великий внесок у розвиток вивчення соціального інтелекту внесли Г. Айзенк, Дж. Гілфорд, М. Саллівен, Е. Торндайк та ін.

Рівень соціального інтелекту грає велику роль в професійній сфері людини. Високий рівень соціального інтелекту сприяє професійному становленню в системі стосунків людина-людина. У той же час особи з низьким рівнем соціального інтелекту схильні до більшого ризику недостатньої адаптації молодого людини в соціальному середовищі, що постійно змінюється.

Юнацький вік представляє собою дуже важливий період для формування професійних переваг. Саме в цей період створюються життєві плани, вирішуються питання - ким бути (професійне самовизначення) і яким бути (особистісне або моральне самовизначення). Самовизначення, як професійне, так і особистісне, стає центральним новоутворенням ранньої юності. Це нова внутрішня позиція, включає усвідомлення себе як члена суспільства, прийняття свого місця в ньому. Усвідомлення часової перспективи і побудова життєвих планів потребує впевненості в собі, в своїх силах і можливостях. Можна говорити про загальну стабілізацію особистості в цей період. Інтенсивно розвивається саморегуляція, підвищується контроль за своєю поведінкою, проявом емоцій. Настрій в ранній юності стає більш стійким і усвідомленим.

В юнацькому віці соціальний інтелект набуває певного рівню, який може впливати на професійне самовизначення.

Ми поставили за мету виявити взаємозв'язки соціального інтелекту і професійного самовизначення в період ранньої юності. Дослідження проводилося на базі Одеської Маріїнської гімназії. В роботі були використані методика дослідження соціального інтелекту Дж. Гілфорда та М. Саллівена та опитувальник професійних переваг Дж. Голланда.

В результаті дослідження з'ясувалося, що учні 10-их класів здатні передбачити наслідки поведінки, передбачати подальші вчинки людей на основі аналізу даних ситуацій, на розумінні почуттів думок і намірів учасників комунікації мають «приблизно» 87% учнів. Здатністю правильно оцінювати стан почуття і наміри людей по їх невербальних проявів мають 92% учнів. Найвищий рівень результатів показали учні, що володіють високою чутливістю до характеру і відтінкам людських взаємин, які вміють швидко і правильно розуміти мовну експресію володіють 97%. Здатність розпізнавати структуру міжособистісних ситуацій в динаміці мають 89% учнів.

Однак із загальної композитної оцінки по тесту соціального інтелекту виявилось, що не дивлячись на досить високі показники по окремих субтестах загальна композитна оцінка виявилася досить низькою - 61,5% учнів показали рівень соціального інтелекту нижче середнього показника і середнім рівнем володіли 33,3% учнів.

Учні в цілому віддавали перевагу професіям по соціальному, підприємницькому та артистичному типам. На другому місці опинилися професії за реалістичним і інтелектуальним типам і на останньому місці - професії по конвенціональному типу.

Юнаки віддають перевагу інтелектуальній спрямованості професій, а дівчата – соціальній. Інтелектуальний тип надає перевагу наступним видам діяльності: збір інформації, її систематизація, аналіз; виконання складних або абстрактних завдань;

вирішення проблем через роздуми, аналіз гіпотез і теорій; незалежна, самостійна робота з опорою на самого себе; виконання наукової чи лабораторної роботи. Соціальний тип надає перевагу наступним видам діяльності: орієнтація на роботу в групі з людьми, а не з предметами; навчання, пояснення, роз'яснення; надання допомоги, консультування; організація групових заходів, ведення дискусій;

Кореляційний аналіз з використанням коефіцієнта рангової кореляції Спірмена виявив силу зв'язків і їх спрямованість. Показник субтесту №3 (Вербальна експресія) пов'язаний з вибором професії конвенційного типу. Зв'язок прямий $R = 0,478$ ($p < 0,05$). Це означає, що такий тип професії пов'язаний з розвинутою здатністю реагувати на невербальні стимули (а з них створювати цілісні портрети). Здатність взаємодіяти пов'язана з професіями конвенційного типу, зв'язок прямий $R = 0,439$ ($p < 0,05$), - це значить що вони не тільки розуміють логіку а й спрямовані на взаємодію. Перевага в професіях інтелектуального вибору пов'язана з професіями по конвенціональному вибору. Зв'язок зворотний $R = -0,565$ ($p < 0,05$), ті хто обирає професії інтелектуального типу не мають конвенційної спрямованості. Ті хто вибирають професії реалістичного типу не схильні вибирати професії артистичного типу $R = 0,395$ ($p < 0,05$). Таким чином ми з'ясували, що професіям конвенційного типу віддає перевагу більшість учнів, очевидно, це пов'язано з побоюванням брати на себе відповідальність. Конвенціональний тип надає перевагу наступним видам діяльності: робота, яка вимагає уваги до деталей і акуратності; управління офісним обладнанням.

Таким чином рівень соціального інтелекту впливає на професійне визначення юнаків.

ЛІТЕРАТУРА.

Лунова О. В. Социальный интеллект — условие успешной карьеры // Знание. Понимание. Умение. — 2006. — № 1. — С. 53—58.

Михайлова (Алешина) Е. С. Тест Дж. Гилфорда и М. Салливена. Диагностика социального интеллекта: Методическое руководство. 2-е изд. - СПб.: ГП «ИМАТОН», 2002. - 56с.